

SzocOper

Az operett újjáépítése 1949–1956 között

SZERKESZTETTE

JÁKFALVI MAGDOLNA

KÉKESI KUN ÁRPÁD

Rózsavölgyi és Társa
Theatron Műhely Alapítvány
2021

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

A kötet összeállítását és megjelenését támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal NKFIH-OTKA, K 131764.

© Rózsavölgyi és Társa – Theatron Műhely Alapítvány, 2021

Szerkesztette: Jákfalvi Magdolna és Kékesi Kun Árpád

Műszaki vezető: Rácz Julianna

Nyomdai előkészítés: 9s Műhely

A borítót tervezte: Czeizel Balázs

A borítón: a Fővárosi Operettszínház tagjainak kitüntetése (1956. február 3.)

Fotó © Bartal Ferenc, MTVA-MTI-FOTO-786302

Az elemzések között szereplő fotók az MTVA-MTI és a HUNGART engedélyével szerepelnek a kötetben. (Adataikat lásd a Képek jegyzékében.)

© HUNGART, 2021

© MTVA-MTI, 2021

Minden jog fenntartva.

Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz
a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Felelős kiadó a Rózsavölgyi és Társa ügyvezetője

1086 Budapest, Dankó utca 4–8.

rozsavolgyikiado@lira.hu

<http://rozsavolgyi.hu>

ISBN 978-615-5062-56-8

TARTALOM

- 7 JÁKFALVI MAGDOLNA–KÉKESI KUN ÁRPÁD: Előszó
- 11 JÁKFALVI MAGDOLNA: Gáspár Margit

ELEMZÉSEK

- 29 SCHANDL VERONIKA: A „realista romantika” példamutatása
Hont Ferenc, Major Tamás, Pártos Géza: *Dohányon vett kapitány*, 1949.
- 41 KÉKESI KUN ÁRPÁD: Új bor régi tömlőben
Marton Endre: *Bécsi diákok*, 1949.
- 63 KÁLI ANITA: A „kissé elkonspirált” Kálmán
Ajtay Andor: *Montmartre-i ibolya*, 1949.
- 73 GARA MÁRK: Világbéke és barátság. A Fővárosi Operettszínház
tánckarának első önálló előadása
Roboz Ágnes: *Másenyka álma*, 1949.
- 79 JÁKFALVI MAGDOLNA: A szocialista Offenbach
Marton Endre: *Gerolsteini nagyhercegnő*, 1950.
- 95 KÉKESI KUN ÁRPÁD: A könnyű zenés színpad 1917-je
Nádasdy Kálmán, Pártos Géza: *Szabad szél*, 1950.
- 117 SZABÓ-SZÉKELY ÁRMIN: Kurzusváltás az Operettben
Apáthi Imre: *Aranycsillag*, 1950.
- 135 KISS GABRIELLA: A magánszféra államosítása
Apáthi Imre: *Palotaszálló*, 1951.
- 149 HERMANN ZOLTÁN: Kórusoperett
Apáthi Imre, Nádasdy Kálmán: *Havasi kürt*, 1951.

- 167 FEKETE NORBERT: Történelmi daljáték-operett Mátyásról
Apáthi Imre: *Szelistyei asszonyok*, 1951.
- 181 KÉKESI KUN ÁRPÁD: Békeharcos ballépés
Apáthi Imre: *Orfeusz*, 1952.
- 199 KISS GABRIELLA: Az állam áruháza
Márkus Éva, Mikó András: *Állami Áruház*, 1952.
- 219 KÉKESI KUN ÁRPÁD: A szerelem szabadságharca – és némi Lehár-muzsika
Mikó András, Székely György: *Luxemburg grófia*, 1952.
- 243 KÁLI ANITA: *A homo sovieticus* nevelési operettje
Székely György, Kende Mária: *Hübele Balázs*, 1952.
- 253 MAJOR ÁGNES: A forradalom domesztikálása. Lehár 1848-as történelmi
daljátékának konstruált története
Székely György: *Vándordiák*, 1953.
- 263 SZABÓ-REZNEK ESZTER: Népi demokratikus kötelező nyári esztrád
Mikó András: *Hegyen-völgyön lakodalom*, 1953.
- 271 LELKES ZSÓFIA: Szocialista parasztoperett
Székely György: *Boci-boci tarka*, 1953.
- 287 KÁLI ANITA: A Magyar Repülőszövetség vidám énekes-táncos
gyermekoperettje
Latabár Árpád, Horváth Tivadar: *Pózna Peti kalandjai*, 1953.
- 297 MAJOR ÁGNES: Tisztességes középszer
Székely György, Szinetár Miklós: *Áruhás kisasszony*, 1954.
- 307 JÁKFALVI MAGDOLNA: Bányászok és mezőgazdák.
Operett a társadalmi és nemi egyenlőtlenségről
Székely György, Szinetár Miklós: *Két szerelem*, 1954.
- 319 LÁSZLÓ FERENC: Párizsban szép a nyár
Versényi Ida: *Párizsi vendég*, 1954.

- 327 JÁKFALVI MAGDOLNA: A második eredeti
Szinetár Miklós: *Csárdáskirálynő*, 1954.
- 355 FEKETE NORBERT: A kamaraszínpadra adaptált Kálmán
Szinetár Miklós, Balla Katalin: *Montmartre-i ibolya*, 1954.
- 363 HEGYI DÁNIEL TIBOR: Téeszdrámába oltott katonaooperett
Bozóky István: *Pettyes*, 1955.
- 379 JÁKFALVI MAGDOLNA: Nő a forradalomban
Szinetár Miklós: *Szabadság, szerelem*, 1955.
- 391 HEGYI DÁNIEL TIBOR: Az elcsépzelt sportoperett
Székely György: *Balkezes bajnok*, 1955.
- 403 LÁSZLÓ FERENC: Zenés színházi szexuáletika
Szinetár Miklós: *Tékozló fiatalok*, 1956.
- 411 MAJOR ÁGNES: Honvág és hazacsalogatás. '45-ös emigránsok
az operettszínpadon
Székely György: *Valahol délen*, 1956.
- 423 LÁSZLÓ FERENC: Visszhangtalan zárszó
Szinetár Miklós: *Egy amerikai Londonban*, 1956.

SZINOPSZISOK

- 431 *Dohányon vett kapitány*, 1949. (SCHANDL VERONIKA)
- 437 *Bécsi diákok*, 1949. (KÉKESI KUN ÁRPÁD)
- 444 *Montmartre-i ibolya*, 1949, 1954. (FEKETE NORBERT)
- 450 *Másenyka álma*, 1949. (GARA MÁRK)
- 451 *Gerolsteini nagyhercegnő*, 1950. (JÁKFALVI MAGDOLNA)
- 456 *Szabad szél*, 1950. (KÉKESI KUN ÁRPÁD)
- 465 *Aranycsillag*, 1950. (SZABÓ-SZÉKELY ÁRMIN)
- 471 *Palotaszálló*, 1951. (KISS GABRIELLA)
- 477 *Havasi kürt*, 1951. (HERMANN ZOLTÁN)

- 480 *Szelistyei asszonyok*, 1951. (FEKETE NORBERT)
485 *Orfeusz*, 1952. (KÉKESI KUN ÁRPÁD)
492 *Állami Áruház*, 1952. (KISS GABRIELLA)
497 *Luxemburg gróffa*, 1952. (KÉKESI KUN ÁRPÁD)
504 *Hübele Balázs*, 1952. (KÁLI ANITA)
505 *Vándordíák*, 1953. (MAJOR ÁGNES)
509 *Hegyen-völgyön lakodalom*, 1953. (SZABÓ-REZNEK ESZTER)
514 *Boci-boci tarka*, 1953. (LELKES ZSÓFIA)
520 *Pózna Peti kalandjai*, 1953. (KÁLI ANITA)
521 *Álruhás kisasszony*, 1954. (MAJOR ÁGNES)
526 *Két szerelem*, 1954. (JÁKFALVI MAGDOLNA)
531 *Párizsi vendég*, 1954. (LÁSZLÓ FERENC)
535 *Csárdáskirálynő*, 1954. (JÁKFALVI MAGDOLNA)
540 *Pettyes*, 1955. (HEGYI DÁNIEL TIBOR)
545 *Szabadság, szerelem*, 1955. (JÁKFALVI MAGDOLNA)
550 *Balkezes bajnok*, 1955. (HEGYI DÁNIEL TIBOR)
555 *Tékozló fiatalok*, 1956. (LÁSZLÓ FERENC)
559 *Valahol délen*, 1956. (HAYNAL ÁKOS)
564 *Egy amerikai Londonban*, 1956. (LÁSZLÓ FERENC)
- 569 Képek jegyzéke
- 571 Névmutató

A kamaraszínpadra adaptált Kálmán

Szinetár Miklós, Balla Katalin: *Montmartre-i ibolya*, 1954.

A Montmartre-i ibolya színpadra állítása egyaránt igazodott a szocialista operett esztétikai törekvéseihez és a Kálmán-darabok iránt mutatkozó óriási közönségigényhez. Az előbb kultúrotthonokban, szabadtéri színpadokon játszott produkció a Fővárosi Operettszínház új kamaraszínházának, a Blaha Lujza Színháznak lett a nyitóelőadása. A kisebb színpadhoz alkalmazkodva kamara-operettként állították színpadra a művet, így jelentősen átdolgozták az Operettszínház 1949-es, Ajtay Andor által rendezett produkcióját. Az új bemutató elindította a Montmartre-i ibolyát azon az úton, amely az ötvenes évek második legnépszerűbb Kálmán-operettjévé tette, egyben fontos előzménye lett a példátlan sikerszerűt megért, a klasszikus operettet diadalra vivő Csárdáskirálynő néhány hónappal későbbi bemutatójának.

Az előadás színházkulturális kontextusa

1954. szeptember 17-én Kálmán Imre késői darabjával, a *Montmartre-i ibolya*val nyitották meg a Fővárosi Operettszínház új kamaraszínházát, a Blaha Lujza Színházat.¹ Az új színpadhoz alkalmazkodva kamara-operettként állították színpadra a művet, így jelentősen átdolgozták az Operettszínház 1949-es, Ajtay Andor által rendezett produkcióját. Semsei Jenő szerint a társulat az Ajtay-féle rendezést „kissé eltitkolva” játszotta, a közönség felé is jóval kevesebbet reklámozták, mivel ebben az időben a „klasszikusok értékelése körül

1 „A Fővárosi Operettszínház Kamaraszínházát, a Blaha Lujza Színházat Kálmán Imre *Montmartrei ibolya* című operettjének előadásával nyitották meg. A könnyűzene növekvő népszerűségét mutatja, hogy operettszínházunk mellett most kamaraszínház is fog működni.” KOMOR Imre, „A Blaha Lujza Színházban: Egy új színház megnyitó előadása”, *Szabad Nép*, 1954. szept. 29., 4. – Az előadás azonban már tavasszal elkészült és sokfelé „tájolt” vele a színház. Vö. „A Fővárosi Operettszínház vendégjátéka május első napjai óta [pontosabban: május 6-tól] varázsolja a Mórícz Zsigmond Kultúrotthon, majd pedig a városligeti Vidám Park, egy sor szabadtéri színpad, Pécs, Komló színpadára Kálmán Imre háromfelvonásos operettjét, a *Montmartrei ibolyát*. Mire e sorok az olvasó elé kerülnek, jó két és fél hónap és vagy húsz előadás múlt el a premier óta.” CSOBÁDI Péter, „*Montmartrei ibolya*”, *Színház és Filmművészet* 5, 7–8. sz. (1954): 396–398, 397.

még heves viták dúltak”.² 1954-ben a Kálmán-darab kamaraoperettként való bemutatásával kapcsolatos reflexiókon is érzékelhető, hogy még élénken él a klasszikusok bemutathatósága körül zajló vita.³ A kritikák fontosnak tartják kiemelni Kálmán és műve haladó, szocialista vonásait, ezzel hangsúlyozzák ennek a zenei örökségnek az elfogadhatóságát.⁴

Dramatikus szöveg, dramaturgia

Az alapszöveget Szenes Andor és Szenes Iván dolgozta át magyar nyelvre. A művet Innocent Vincze Ernő adaptálta a kamaraszínházi körülményekhez, amelyhez kellő segítséget nyújtott, hogy a premier előtt az előadást már több szabadtéri színpadon, kultúrházban eljátszották 1954 nyarán.⁵ A dramaturgok munkájáról a kritika elismerően nyilatkozott: a polgári világ karikatúrája a darabban „élő, eleven, a színpad mindig mozgalmas, lüktető ritmusú”, a kamara-operetté történő átdolgozás a dara-

2 SEMSEI Jenő felszólalása, in *Az operett kérdéseiről. A Fővárosi Operettszínház ankétja 1954. december 14-15-én*, 1–11 (Budapest: Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség, 1955), 4.

3 Gáspár Margit Offenbach *Gerolsteini nagyhercegnő* című operettjének színpadra állításával kapcsolatban maga fogalmazta meg Rákosi Mátyásnak: „a darab bemutatója súlyos belső válságba sodort és olyan ellentmondásokat tárt fel előttem, amelyekkel szemben tanácstalanul állok. Arról van szó, hogy a munka, amit elvégeztem, kommunista munka-e, vagy ellenforradalmi tevékenység!” GÁSPÁR Margit RÁKOSI Mátyásnak, Budapest, 1950. jan. 18. MNL OL M-KS 276. f. 65. cs. 335. ó. e., hozzáférés: 2021.06.26, http://theatron.hu/wp-content/uploads/2020/08/DOK48_Gaspar_Rakosi_Gerolsteini_1951.pdf. – A vita egyértelműen arról szólt, hogy az államosított Operettszínház színpadra állíthatja-e a polgári időszak közkedvelt operettjeit vagy sem.

4 Komor Imre „méltó kezdetnek” nevezi, hogy Kálmán operettjével nyitották meg a Blaha Lujza Színházat, amely szerinte annak a munkának az egyik lényeges állomása, amelyet a Fővárosi Operettszínház a „klasszikus operett felelevenítésében az elmúlt évek során végzett”. Kritikájában úgy igyekszik kijelölni Kálmán kanonikus helyét a szocialista operettben, hogy hangsúlyozza zenéje magyar vonásait és dallamvilágát, mégpedig az amerikaiak gyakorlatának antagonisztikus párjaként, akik „az üzletiesség” jegyében „üres látványossággá, tartalmatlan revüvé” alacsonyították az operettet. Ezzel szemben emeli ki, hogy Kálmán „műveit állandóan játsszák a világ legkülönbözőbb országaiban, így például igen nagy népszerűségnek örvendenek a Szovjetunióban is.” Ily módon egyértelműen kijelöli Kálmán művészetének kanonikus pozícióját, illetve elfogadhatóként mutatja fel annak a gyakorlatát, ha egy színház a polgári operett hagyományaihoz nyúl vissza. A *Montmartre-i ibolya* nem a magyar tematikához kapcsolódik, viszont Komor szerint Kálmán „nagy tehetsége és muzsikálókédve itt is megnyerőt alkot”. KOMOR, „A Blaha Lujza Színházban...”, 4. – Csobádi Péter Marxra alapozva azt hangsúlyozza, hogy a darabnak „van eszmei mondanivalója. Polgári környezetben játszódik, s a maga módján élénk tárja: milyen keserű a sorsa az »álmaihoz hű« művészembernek. [...] Nos, a *Montmartre-i ibolya* bohémiai felvették a harcot – s ebben különbözik Puccini bohémaitól is – és tehetségükkel meg egy kis ravaszsággal győzedelmeskedtek.” Csobádi a Kálmán-operett történetét oly módon igyekszik pozícionálni, mint amely a marxi tanításokat burkoltan, könnyedebb, szórakoztatóbb formában tartalmazza, és ezeket képes a közönség felé közvetíteni. CSOBÁDI, „*Montmartre-i ibolya*”, 397.

5 T. D., „*Montmartre-i ibolya*: Operett-bemutató a szabadtéri színpadon”, *Hajdú-Biharmegyei Néplap*, 1954. szept. 8., 4. – CSOBÁDI, „*Montmartre-i ibolya*”, 396.

bot feszessé tette.⁶ A dramaturgok ügyes arányérzéssel találták meg az egyensúlyt a prózai és az énekelt részek között.⁷ A zenei megoldásokat illetően azonban már érték bírálatok a produkciót. A debreceni szabadtéri előadás alkalmával, kiegészülve helyi zenészekkel, a darab jól működött,⁸ viszont a kamaraszínházban – ahogyan arra Rajki András rámutatott – kevesebb figyelmet fordítottak a zenére, mint a színészi játékra. A nyitózene gyakorlatilag csak aláfestésként működött, és sok esetben a dzsesszes ritmusokat hangsúlyozták, szemben a lágyabb dalamokkal, főleg azoknál a részeknél, ahol Kálmán muzsikája egyébként is a tánczene felé hajlik.⁹

A rendezés

Szinetár Miklós és Balla Katalin közös rendezését „jó összhang”, „gördülékenység”,¹⁰ valamint mozgalmasság jellemezte.¹¹ A *Színház és Filmművészet* szakírója szerint az eszmei mondanivalót sikeresen húzta alá a „színgazdag” rendezés, amely „vé-gigvitte a közönséget a maga művészi hitelének erejével a mulattatástól a meghatottságig a színházi élmény széles érzelmi skáláján”.¹² A *Népszava* kritikusa szintén az eszmei mondanivaló megfoghatóságát emeli ki a rendezésből, illetve azt, hogy törekedtek a „vígjátéki jelleg” megőrzésére, elkerülve a szöveg által felkínált „szirupos-ságot”, mindezzel pedig a (20. század eleji operettek ellenében favorizált) „offen-

6 T. D., „*Montmartrei ibolya...*”, 4.

7 „Azt a régi vitát: hogy vajon prózai vagy zenei műfaj-e az operett, ezúttal nem a szereplők színészi, vagy énekési erősebb-oldala döntötte el, hanem az előadás egésze: mégpedig mind a prózai, mind az énekelt részletek egyöntetű, átélt, meggyőző és jó ritmusú előadásával.” CSOBÁDI, „*Montmartrei ibolya*”, 397. – A *Hajdú-Biharmegyei Néplap* recenziója példaértékűnek nevezi azt, ahogyan a darab sikeresen megtalálta a prózai és az énekelt részek időtartama közötti egyensúlyt: „a jószerű dramaturg és átdolgozó a »szempontosdi«-játék nélkül is a lehetőség határain belül meg tudja teremteni az eszmei lényeg kifejezését, 4–5 óras időtartamú wagneri méretezés nélkül. Tanulhatnak ebből a többi dramaturgok, mindazok, akik nem tudnak elképzelni egy operettet a végkimerülésig próza nélkül.” T. D., „*Montmartrei ibolya...*”, 4.

8 Uo.

9 „Fogyatékosága az előadásnak, hogy a zenére – kivált a zenekarra – nem fordítottak annyi gondot, mint a játékra. Operettnél ez lényeges hiba. A darab felújítását mindenekelőtt muzsikája indokolja. Abba, hogy a zene olykor háttérbe szorul, a rendezés is hibás. (A nyitózene például csupán aláfestés az egyébként jól megírt prologhoz. Ez cseppet sem operettszerű, rontja a muzsikás játék hangulatának kialakulását.) De a zenekarnak is javítania kell játékán. A kamaraszínpad méreteihez szabott zenekarnál különösen fontos a szép, finom muzsika s ez nincs meg végig. Helyesebb volna lágyabban megszólaltatni a dallamot (a dzsesszes ritmus hangsúlyozása helyett), kiváltképp ott, ahol Kálmán Imre muzsikája amúgy is az igénytelenebb tánczene felé hajlik – ellentétben több korábbi szerzeményével.” RAJKI András, „*Montmartrei ibolya*. A Blaha Lujza Színház első bemutatója”, *Népszava*, 1954. szept. 25., 4.

10 KOMOR, „A Blaha Lujza Színházban...”, 4.

11 T. D., „*Montmartrei ibolya...*”, 4.

12 CSOBÁDI, „*Montmartrei ibolya*”, 397.

bachi operett-hagyományokhoz” sikerült visszanyúlniuk.¹³ A rendezés sikeréhez az is hozzájárult, hogy ezt a munkát a kamara-operett műfaji keretei között végezték el: kevés szereplőt és kis létszámú zenekart használtak, amelyek mellől hiányzott a nagyoperettekre jellemző kórus és némaszemélyzet.¹⁴ Ennek ellenére a kisszínpad keretei között is „meg tudták teremteni a játék, a mozgás lehetőségeit” és az öttagú Stúdió zenekar is a „teljes zenekar illúzióját” tudta kelteni.¹⁵

Színészi játék

Egyik recenzense szerint az „előadás megkomponáltságát jellemzi, hogy a szereplő egyéniségek körvonalait legtöbbször határozott kézzel vonták meg”, és a kontraszt jól érzékelhető a két női főszereplő munkájában. Amíg a szegény Violetta, a montmartre-i ibolya szerepében Németh Marika a segítő, „mesebeli tündért” jeleníti meg, addig Gyenes Magda az „erkölcstelen és nagyravágyó” Ninont, a művésznőt alakítja kellőképpen meggyőző erővel,¹⁶ „mértéktartó pikantériával”.¹⁷ Németh Marika alakításával a bírálók zöme elégedett „megnyerő, hangja erőteljesen szárnyal, játéka színes”,¹⁸ Violetta „lebilincselő”, és fejlődés mutatkozott az énektechnikájában is.¹⁹ Egyetlen hibaként az kerül említésre, hogy eltúlzott kislányosságával fékezte a természetes énekletét.²⁰ A három bohémet, így Roult Juhász Pál és Baksay Árpád, Florimond-t Rátonyi Róbert és Szentessy Zoltán, Henrit Agárdy Gábor, Pagonyi János és Szigeti Géza alakította. Közülük alapvetően a Florimond szerepéhez kapcsolódó alakítások voltak a legsikeresebbek. Szentessy karakterformálását szerencsésnek tartották, de a kritika leginkább Rátonyi alakítását méltatta, aki kellő humorral és átéléssel dolgozott.²¹ A Roult játész Juhász Pál sokkal kevésbé élte át a szerepét: alakítása kiforratlan és merev volt, így nem tudta meggyőzően játszani a hősszerelmest.²² Hasonló bírálatok érték Baksay Árpádot is, amikor Roul szerepét

13 RAJKI, „Montmartrei ibolya...”, 4.

14 CSOBÁDI, „Montmartrei ibolya”, 397.

15 BALLA Anna, „A Montmartrei ibolya – kultúrházban: A Fővárosi Operettszínház művészeinek előadása”, *Esti Budapest*, 1954. máj. 13., 2.

16 CSOBÁDI, „Montmartrei ibolya”, 397.

17 BALLA, „A Montmartrei ibolya – kultúrházban...”, 2.

18 KOMOR, „A Blaha Lujza Színházban...”, 4.

19 T. D., „Montmartrei ibolya...”, 4.

20 RAJKI, „Montmartrei ibolya...”, 4.

21 CSOBÁDI, „Montmartrei ibolya”, 398; BALLA, „A Montmartrei ibolya – kultúrházban...”, 2.

22 Uo.

játszotta.²³ Az Henrit játszó színészek közös problémája volt, hogy a rosszul megírt szerep miatt keveset tudtak kihozni a karakterből.²⁴ Az előadás legszórakoztatóbb figurájának a Keleti László alakította Spaghetti végrehajtó bizonyult, aki a *Népszava* bírálója szerint ebben a produkcióban egyszerűbb és befogadhatóbb eszközöket alkalmazott a nevetetésre.²⁵

Színházi látvány és hangzás

Bercsényi Tibor a kamaraszínházi körülményekhez és a darab hangulatához illeszkedő, festett vásznakot alkalmazott díszletként. A *Szabad Nép* cikkírója kevésbé eredetinek, mint inkább eredetieskedőnek ítélte a díszleteket, és a bohémtanya padlásszobáját szerint egyszerűbb eszközökkel kellett volna jellemezni.²⁶ Más azonban úgy látta, hogy a nagyszabású díszletek helyett „ötletesen, illúziókeltő módon” alkalmazták a festett paravánokat, amelyek hiteles miliőt teremtettek.²⁷ Bár a produkció „nyilván szűkre szabott pénzügyi pályában látott [is] napvilágot, helyesebben rivaldafényt”,²⁸ a sikeréhez hozzájárultak Horányi Mária jelmezei.²⁹ S szükségesnek mutatkozott a zenekar erősítése is, mivel mind a *Montmartre-i ibolya*, mind más operettek „nagyobb követelményeket támasztanak, mint amilyeneknek a zenekar mai arányai mellett meg tud felelni”.³⁰

Az előadás hatástörténete

A *Montmartre-i ibolya* színpadra állítása egyaránt igazodott a szocialista operett esztétikai törekvéseihez és a Kálmán-darabok iránt mutatkozó óriási közönségigényhez. Utóbbit jól szemléltetik a számok: az előadás 165 alkalommal került színre a Blaha Lujza Színházban, 122.165 néző előtt, és 25 alkalommal játszotta „házon kívül” kívül az Operettszínház, 23.900 néző előtt.³¹ A darabot csakhamar műsorra

23 RAJKI, „*Montmartrei ibolya...*”, 4.

24 Uo.

25 Uo.

26 KOMOR, „A Blaha Lujza Színházban...”, 4.

27 CSOBÁDI, „*Montmartrei ibolya*”, 397.

28 Uo.

29 BALLA, „A *Montmartrei ibolya* – kultúrházban...”, 2.

30 KOMOR, „A Blaha Lujza Színházban...”, 4.

31 *Magyar színházi adatok*, szerk. TARÓDI-NAGY Béla, 2 köt. (Budapest: Színháztudományi Intézet, 1962), 1:151.

tűzte kilenc vidéki színházunk, valamint az Állami Déryné Színház is, így a *Montmartre-i ibolya* az ötvenes évek második leg többet játszott Kálmán-operettje lett, országszerte (1954–1960 között) 918 előadással, 406.947 látogatóval.³²

Az 1954-es produkció előzményeként Ajtay Andor 1949-es rendezése az új fel fogásban színpadra állított klasszikus operett első állomásaként része lett annak a négyfokú skálának, amely segített elfogadtatni a kultúrpolitikával az operett mű-faját.³³ Hasonlóképpen, az 1954-es *Montmartre-i ibolya* pedig a példátlan sikerszé-riát megért, a klasszikus operettet diadalra vivő *Csárdáskirálynő* néhány hónappal későbbi bemutatójának lett fontos előzménye.³⁴

Az előadás adatai

Cím: *Montmartre-i ibolya*; Bemutató dátuma: 1954. szeptember 17.; A bemutató helyszíne: Blaha Lujza Színház, Budapest; Rendező: Szinetár Miklós, Balla Kata-lin; Kamaraszínpadra alkalmazta: Innocent Vincze Ernő; Szerző: Julius Bram-mer, Alfred Grünwald; Fordította: Szenes Andor, Szenes Iván; Zeneszerző: Kálmán Imre; Díszlettervező: Bercsényi Tibor; Jelmeztervező: Horányi Mária; Karmester: Csató Andor; Koreográfia: Rimóczy Viola; Társulat: Fővárosi Operettszínház, Bu-dapest; Színészek: Németh Marika (Violetta), Juhász Pál, Baksay Árpád (Roul De-labois festő, szerepkettőzés), Rátonyi Róbert, Szentessy Zoltán (Florimond Ronger, muzsikás, szerepkettőzés), Agárdy Gábor, Pagonyi János, Szigeti Géza (Henri Lery, író, szerepkettőzés), Keleti László (Spaghetti, végrehajtó), Gyenes Magda (Ninon, szí-nésznő), Dénes György (Rotschild báró), Balázs István (Frascati hadügyminiszter), Csák Hugó, Várady Árpád (Színigazgató, szerepkettőzés), Bagyinszky János, Győző László, Homm Pál (Durand, szerepkettőzés), Vándory Gusztáv (Páholynyitogató).

³² Uo., 2:244.

³³ Vö. SZABÓ-SZÉKELY Ármin, „Katona-imázs. A magyar néphadsereg kulturális reprezentációja”, in *Új-jáépítés és államosítás*, szerk. JÁKFALVI Magdolna, KÉKESI KUN Árpád, Kiss Gabriella és RING Orsolya, 242–257 (Budapest: Arktisz Kiadó, 2020), 243–244.

³⁴ SEMSEI J. István hozzászólása, in DR. TÖRÖK Zoltán, *A Fővárosi Operett Színház pártszervezetének taggyű-lése 1954. november hó 23-án*. OSZMI 83.86 i/14, 16.